

شبکه جهانی اینترنت و حقوق بین الملل

دکتر حسین پیران

مقدمه

موضوع این نوشته امکانات بالفعل و بالقوه اینترنت برای محصل و محقق در حقوق بین الملل و روابط بین المللی است. امروزه در دنیای تکنولوژی شاید موضوعی بحث انگیزتر از کامپیوتر و صنایع وابسته نباشد. بدیهی است کامپیوتر از حالت یک دستگاه داده پرداز ساده که در مکانی خاص یا روی میز قرار گرفته و برخی محاسبات و عملیات را با سرعت بعمل می آورد در آمده و هر روز افق های جدیدی از موارد استفاده این اختراع شگفت ظاهر می شود. لیکن امروزه هیچ یک از جوانب صنعت کامپیوتر بحث انگیزتر و خیره کننده تر از پدیده اینترنت نیست. ظهور اینترنت و در واقع همه گیر شدن آن در دهه ۹۰ میلادی انقلابی بزرگ و همه جانبه در صنعت ارتباطات بود که هم اکنون نیز ادامه دارد. در اطلاق کلمه انقلاب به این پدیده هیچ اغراق و غلوی بکار نرفته است. اینترنت انقلابی است در عالم ارتباطات با گستره ای وسیع که نیروی بالفعل و بالقوه آن بسیار فراتر از دیگر اختراعات مانند تلفن و تلویزیون و ماهواره و فکس و غیره می باشد.

جاذبه اصلی اینترنت در فراگیر بودن و هزینه بسیار نازل استفاده از آن است. استفاده از اینترنت

محتاج هیچ سخت افزار اختصاصی نیست و این سیستم از سخت افزار موجود که در واقع برای مقاصد دیگری طراحی شده استفاده می‌کند، یعنی کامپیوتر، خط تلفن، و مودم (modem). آنچه که اختصاصاً برای اینترنت لازم است یک ایستگاه خدماتی است که واسطه بین مصرف کننده و ایستگاههای دیگر باشد. اینگونه ایستگاهها اکنون در سراسر جهان در شهرهای بزرگ و کوچک پراکنده می‌باشند. مصرف کننده طالب معمولاً عضو یک ایستگاه محلی شده و آبونمان ماهانه یا سالانه‌ای برای استفاده از خدمات به آن ایستگاه می‌پردازد. با توجه به اینکه هزینه نصب و راه اندازی اینگونه ایستگاهها نیز چندان سنگین نیست، حق عضویت یعنی وجه اشتراک (ماهانه یا سالانه) معمولاً مبلغ نازلی است. این مبلغ شامل استفاده از شبکه و داشتن یک خط پست الکترونیکی (E-mail) و بعضاً داشتن یک صفحه اختصاصی است. هزینه نازل خود از عوامل عمده رشد و شکوفایی سریع و شگفت آور این صنعت است. لازم به گفتن نیست که استفاده از اینترنت مستلزم استفاده از خط تلفن است که در این مورد نیز با عنایت به اینکه ایستگاههای محلی واسطه ارتباطی می‌باشند هزینه تلفن همان هزینه تلفن محلی یا شهری است و نه بین شهری یا بین المللی. بالاخره اینکه ورود به مراکز اطلاعاتی مختلف و استفاده از اطلاعات ارائه شده در اینترنت در اکثر قریب به اتفاق موارد رایگان می‌باشد هرچند برخی مراکز مانند دائرةالمعارف بریتانیکا برای استفاده از اطلاعاتشان هزینه‌ای طلب می‌نمایند.

طرز کار و جزئیات فنی و عملیاتی انترنت و چگونگی اتصال به آن به حد کافی در جراید و نشریات مختلف ارائه شده است و کتب و نشریات بسیاری بزبان فارسی یا زبانهای بیگانه به این موضوع پرداخته‌اند. موضوع این نوشته نیز این جنبه از اینترنت نیست. تنها به ذکر این موضوع اضافی بسنده می‌شود که تحولات اینترنت تقریباً روزانه است و لذا برخی از نکات و اطلاعات مورد اشاره در این نوشته ممکن است تا زمان چاپ دستخوش تحولاتی شده و نیاز به اصلاح داشته باشد که لازم است خواننده محترم این مطلب را مدنظر قرار دهد.

از جمله موارد مهم کاربردی اینترنت ارائه اطلاعات علمی و حرفه‌ای و تحقیقاتی است. خارج از دوایر نظامی، اینترنت در واقع بعنوان یک ابزار ارتباطی بین محققان مراکز علمی مختلف آغاز بکار کرد و پس از آن امکانات بالقوه آن مورد شناسایی و استفاده عموم قرار گرفت. امروزه هیچ حرفه و رشته و موضوعی وجود ندارد که در این شبکه عظیم حضور نداشته نباشد و اطلاعات مربوط را نتوان

در شبکه یافت. بدیهی است با عنایت به جوانی سیستم ممکن است در بسیاری موارد اطلاعات کامل نباشد ولی به مرور این نقیصه نیز رفع گردیده و اینترنت بصورت یک جام جهان نمای گویا و شنوا و بینا بر صفحه کامپیوتر و یا حتی تلویزیونهای کامپیوتری ظاهر خواهد شد. باتوجه به گسترش تلفنهای همراه (mobile) استفاده از اینترنت در همه جا ممکن است و محدود به منزل و محل کار نمی‌باشد.

حقوق بین‌الملل در اینترنت

همانطور که گفتیم موضوع این نوشته امکانات بالفعل و بالقوه اینترنت برای محصل و محقق در حقوق بین‌الملل و روابط بین‌المللی است. مانند هر موضوع و رشته دیگری، موضوعات مربوط به حقوق بین‌الملل و روابط بین‌المللی از ابتدای همه‌گیر شدن اینترنت بتدریج در شبکه قرار گرفت و این روند هنوز ادامه دارد. موضوعات مختلف حقوق بین‌الملل عمومی و خصوصی و روابط بین‌المللی اکثراً از طریق سازمانهای بین‌المللی و مراکز دانشگاهی و بعضاً ارگانهای دولتی و سازمانهای غیردولتی در شبکه قرار گرفته و برای استفاده عموم آماده است. اطلاعات گسترده‌ای در مورد تمامی رشته‌های حقوق و روابط بین‌الملل در شبکه یافت می‌شود. این اطلاعات مدام تجدیدنظر شده و به روز در می‌آید. اساتید و دانشجویان و همه طالبین و محققین حقوق بین‌الملل اکنون قادر می‌باشند در منزل یا اتاق کار خود به مدارک و اطلاعات وسیعی دسترسی داشته و از آخرین تحولات در رشته تحصیلی و کاری خود آگاه گردند. به مرور زمان و با تکامل سیستم، اینترنت بصورت یک کتابخانه کامل و جامع حقوق بین‌الملل روی میز کار محققین در خواهد آمد. امکانات و تسهیلات خاص برای جستجو و بازیافت اطلاعات مانند سیستم معروف به هایپر تکست (hypertext) معنای جدیدی به تحقیق داده و نه تنها سرعت تحقیق را افزایش می‌دهد بلکه امکاناتی در اختیار محققین و مشاورین حقوقی قرار می‌دهد که قبلاً غیر ممکن بود، که به این موارد در ضمن توضیح مطالب اشاره خواهد شد.

هرگونه اطلاعات بدست آمده، قابل چاپ و یا قابل کپی و ضبط و نگاهداری است و می‌توان به همان نحو در برنامه‌های دیگر مانند واژه‌پردازها مورد استفاده قرار داد.

البته پیش از همه‌گیر شدن اینترنت در بعضی کشورهای پیشرفته شبکه‌های اطلاعاتی حقوقی

وجود داشت مانند موسسه west law در ایالات متحده، لیکن خدمات این موسسه بیشتر مربوط بود به حقوق داخلی آمریکا و در همان کشور نیز قابل دسترسی بود و البته خدمات آن بسیار گران بود.

و اما امکانات فعلی اینترنت در موضوع حقوق بین‌الملل: مطالب زیر باید مدنظر باشد. **اول**، اینکه اطلاعاتی که توسط مراکز مختلف در شبکه قرار می‌گیرد، در مکانها یا صفحاتی الکترونیکی که به لسان اینترنت سایت (site) گفته می‌شود قرار دارند که در اینجا بدان صفحه خواهیم گفت. **دوم**، هر کدام از این صفحات معمولاً از یکی از دو چارچوب نرم‌افزاری پایه‌ای خاص اینترنت که صرفاً برای این منظور پدید آمده استفاده می‌نماید و با کمک آن اطلاعات را در شبکه قرار می‌دهد. اکثریت از چارچوبی بنام شبکه جهانشمول (world wide web) که به WWW معروف شده استفاده می‌کنند، و دسته کمی نیز از نرم‌افزاری بنام گوفر (gopher) استفاده می‌نمایند. شبکه WWW قادر است نه تنها متن، بلکه تصویر و تصویر متحرک (ویدئو) و صدا را نیز منتقل نماید و روی شبکه حابجا کند. البته برای استفاده کننده از اینترنت تفاوتی ندارد که اطلاعات تحت کدام یک از این چارچوبها قرار دارد. نرم‌افزاری که در کامپیوتر استفاده کننده قرار دارد و توسط آن وارد شبکه می‌شود چارچوبها را می‌شناسند. **سوم**، اینکه هر کدام این این مراکز آدرسی دارند و برای دسترسی به آنها دانستن این آدرس لازم است. آدرسهای WWW معمولاً به شکل زیر شروع می‌شود: <http://www.gopher://gopher> و آدرسهای گوفر معمولاً به این شکل: <http://www.gopher://gopher> .
ذیلاً مراکز مختلف در طبقه‌بندی‌های مناسب معرفی می‌شود:

سازمانهای بین‌المللی

الف. سازمان ملل متحد

سازمان ملل صفحات مختلفی در اینترنت دارد که حاوی مدارک سازمان، معاهدات دوجانبه و چندجانبه و موارد دیگر بشرح زیر است:

۱- صفحه اصلی سازمان ملل: سازمان ملل متحد یک صفحه اصلی در اینترنت دارد که مانند همه صفحات مشابه به "خاند" مشهور است (home page). آدرس صفحه اصلی سازمان ملل

<http://www.un.org/>

چنین است:

این صفحه حاوی اطلاعاتی نظیر اخبار سازمان ملل، کنفرانسها و وقایع اتفاقیه، نشریات سازمان ملل، بانک اطلاعاتی سازمان ملل، و مدارک سازمان است. امکان جستجو نیز وجود دارد به این معنی که اگر استفاده کننده در پی موضوع خاصی باشد با دادن یک کلمه مرتبط با موضوع می تواند وجود یا عدم آن در شبکه را کشف نماید. در عین حال این صفحه حاوی اتصال های بسیار مفیدی به سایر صفحات سازمان ملل و نیز سایر سازمانهای بین المللی است.

صفحه اصلی سازمان ملل خود پنج صفحه فرعی دارد که به پنج موضوع به شرح زیر اختصاص دارند: (۱) صلح و امنیت بین المللی، (۲) توسعه اقتصادی و اجتماعی، (۳) حقوق بین الملل، (۴) حقوق بشر و (۵) نوسعدوستی. این صفحات از صفحه اصلی سازمان ملل قابل دسترسی است. هر کدام از این صفحات شامل موضوعات و مدارک خاص خود می باشد و بدیهی است بطور مستقل نیز قابل دسترسی می باشد. بعنوان مثال صفحه مربوط به حقوق بین الملل که آدرس مستقل آن <http://www.un.org/law> می باشد حاوی بخشهایی است به این شرح: ۱- دیوان بین المللی، ۲- تدوین حقوق بین الملل، ۳- حقوق تجارت بین الملل، ۴- حقوق دریاهای، ۵- حقوق معاهدات. دیوان بین المللی دادگستری صفحه مستقل و جامعتری دارد که بعداً به آن اشاره خواهد شد. صفحه مربوط به تدوین حقوق بین الملل حاوی گزارشات کمیسیون حقوق بین الملل در این زمینه می باشد که ارزش آن بر اهل فن پوشیده نیست. صفحه مربوط به حقوق تجارت بین الملل حاوی مدارک مربوط به این موضوع است که مهمترین آن مربوط است به کنفرانس سازمان ملل برای حقوق تجارت بین الملل (UNCITRAL). صفحه مربوط به این کنفرانس آدرس مستقلی دارد: <http://www.un.or.at/uncitral/> که ذیلاً به آن اشاره خواهد شد. صفحه مربوط به حقوق دریاهای نیز حاوی متن کامل کنوانسیون ۱۹۸۲ سازمان ملل مربوط به حقوق دریاهای و سایر مدارک مربوط در این زمینه است.

۲- برنامه سازمان ملل برای توسعه: اولین صفحه سازمان ملل در اینترنت را یکی از نهادهای فرعی سازمان (برنامه سازمان ملل برای توسعه و رشد پایا) ایجاد کرد که هنوز موجود است و در این صفحه می توان متن قطعنامه های سازمان ملل، اخبار روزانه سازمان ملل، بیانیه های مطبوعاتی سازمان، و موارد مشابه را مشاهده نمود. این صفحه تحت هر دو سیستم عمل می کند و آدرسهای آن

به قرار زیر است:

<http://www.undp.org> و [gopher://gopher.undp.org](http://gopher.undp.org)

علاوه بر موارد فوق، این صفحه دارای اطلاعاتی چون اخبار لحظه به لحظه سازمان ملل، اخبار عمومی سازمان، گزارشات مربوط به برنامه سازمان در سال محو فقر (سال ۱۹۹۷ که در سازمان ملل به این موضوع اختصاص یافته)، گزارشات راجع به توسعه، دفتر مطالعات توسعه، اطلاعات مربوط به محیط زیست، و نیز فهرست صفحات مربوط به نمایندگی‌های دائم در سازمان ملل با امکان اتصال مستقیم به تک تک آنها می‌باشد. آدرس‌های الکترونیکی (E-mail) این نمایندگی‌ها نیز در این صفحه موجود است. وفق اعلام این مرکز، تا تاریخ نگارش این نوشته (نیمه اوائل خرداد ۱۳۷۶) این صفحه قریب به ۳۲/۵ میلیون بازدید کننده داشته است.

۳- دیوان بین‌المللی دادگستری: در پاییز سال ۱۳۷۵ (۱۹۹۶ میلادی) دیوان با همکاری دانشگاه کورنل (Cornell) ایالات متحده صفحه مستقلی در اینترنت ایجاد نمود. این صفحه که به دو زبان انگلیسی و فرانسه می‌باشد حاوی آخرین اخبار و اطلاعات راجع به این عالیترین نهاد قضایی بین‌المللی است. لیکن ارزش اصلی این صفحه در این است که متن کامل کلیه احکام و دستورات و نظرات مشورتی دیوان با اضافه نظرات موافق و مخالف و جداگانه قضات در این صفحه گنجانده شده و خواهد شد. هم‌اکنون (خردادماه ۱۳۷۶) فقط احکام و اسناد مربوط به سال ۱۹۹۶ و نیمه اول ۱۹۹۷ موجود است ولی گردانندگان صفحه قصد دارند تا پایان سال جاری میلادی (۱۹۹۷) کلیه احکام و دستورات و نظرات مشورتی و نظرات جداگانه قضات دیوان بین‌المللی را اضافه کنند. ارزش چنین کاری بر اهل فن پوشیده نیست زیرا دسترسی به مجموعه چایی احکام و تصمیمات دیوان که تاکنون ۵۰ جلد گردیده برای همه و در همه جا ممکن نیست، در حالیکه در اینجا همگان قدرت دسترسی خواهند داشت، حتی در حین مسافرت‌ها و ماموریت‌ها. مشکل حجم احکام دیوان نیز باید در نظر باشد زیرا همانطور که ذکر شد تاکنون به ۵۰ جلد رسیده و هر سال بر آن اضافه می‌شود، و اگر گردانندگان اینترنت بتوانند لوایح (pleadings) اصحاب دعاوی را نیز اضافه نمایند، نعمت بزرگی برای تحقیقات خواهد بود. حجم لوایح بسیار بیشتر از احکام است، لیکن وجود این احکام (و شاید لوایح) در اینترنت ارزش خاص دیگری دارد و آن فراهم شدن امکان جستجوی موضوعات مختلف است که به (cross reference) معروف است که این امکان در کتابهای چاپی، موجود نیست و

خاص برنامه‌های کامپیوتری است. با این تسهیلات کلیه مجلدات و متون احکام را می‌توان یکجا جستجو نمود. بعنوان مثال اگر محققى در پی موضوع ارتفاعات جزری (مربوط به حقوق دریاهای) و نظر دیوان در این مورد است، این کلمه را به کامپیوتر می‌دهد و در مدت کمی تمامی موارد اشاره شده به این موضوع در احکام دیوان و نظرات قضات به نظر محقق می‌رسد و اگر در یکی از آنها به موضوعی مرتبط با این موضوع برخورد نمود می‌تواند تقاضا کند آن موضوع هم جستجو گردد و الی آخر. این سیستم با سیستم ایندکس (فهرست موضوعات) در کتب متفاوت است زیرا ایندکس بسیار محدود و کند و یکجانبه است. در سیستمهای جدید جستجوی کامپیوتری حتی امکان دارد یک یا چند جمله کامل را برای جستجو تحویل داد و در مقابل آن سیستم چندین پاسخ آماده می‌نماید و در صدارتباط موضوع مورد تقاضا با هر پاسخ را نیز به محقق گوشزد می‌کند.

۴- کتابخانه سازمان ملل متحد: کتابخانه داک هامرشولد (Dag Hammarskold) بنام اولین دبیرکل سازمان که در جریان یک ماموریت دچار سانحه هوایی گردیده و کشته شد، کد کتابخانه اصلی سازمان ملل می‌باشد صفحه‌ای در اینترنت دارد. آدرس این صفحه این است:

<http://www.un.org/depts/dhl>

مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۴۹ میلادی این کتابخانه را ایجاد نمود (اسناد سازمان، سند شماره A/C.5/298 مورخ ۲۸ سپتامبر ۱۹۴۹). وظیفه اصلی کتابخانه ارائه خدمات و اطلاعات برای دبیرخانه و هیئت‌های نمایندگی نزد سازمان ملل است. با تولد اینترنت خدمات کتابخانه داک هامرشولد نیز همانند مراکز دیگر می‌تواند در دسترس علاقمندان در اقصا نقاط عالم قرار گیرد.

۵- نمایندگی‌های دائم در ژنو: در اینترنت، سازمان ملل صفحه‌ای دارد بنام نمایندگی‌های دائم دولتها در مقر ژنو سازمان، به این آدرس:

<http://www.itu.ch/special/missions.html>

تاکنون (خردادماه ۱۳۷۶) پانزده نمایندگی صفحه مستقل در این مرکز دایر نموده‌اند و مقر سازمان در ژنو به تمام نمایندگی‌ها امکان می‌دهد که به رایگان (به هزینه سازمان) صفحه‌ای در اینترنت داشته باشند.

۶- نمایندگی‌های دائم در نیویورک: برخی نمایندگی‌های دائم در مقر نیویورک سازمان ملل

نیز صفحه‌ای در چارچوب سازمان دارند که به ارائه اطلاعات راجع به کشور متبوع و فعالیت‌های نمایندگی و اطلاعات دیگر می‌پردازند. معمولاً متن سخنرانی‌های هیئت نمایندگی و وزیر خارجه ذیربط در سازمان ملل نیز در این صفحات یافت می‌شود که برای امر تحقیق مفید است. تاکنون ۲۵ کشور چنین صفحاتی را دأثر کرده‌اند. این صفحات از طریق این آدرس قابل دسترسی است:

<http://www.undp.org/missions/index.html>

البته برخی هیئت‌های نمایندگی صفحات مستقلی ایجاد نموده‌اند و علاوه بر اطلاعات مزبور، خدمات بیشتری در شناساندن کشور خود ارائه می‌دهند. بعنوان مثال نمایندگی دائمی جمهوری اسلامی در سازمان ملل متحد صفحه مستقلی دارد که اطلاعات نسبتاً گسترده‌ای راجع به ایران در آن یافت می‌شود. آدرس صفحه نمایندگی جمهوری اسلامی در اینترنت چنین است:

<http://www.netiran.com>

۷- مجموعه معاهدات سازمان ملل : برای کسانی که در رشته حقوق بین‌الملل و

روابط بین‌المللی کار یا تحقیق می‌نمایند ارزش مجموعه معاهداتی که نزد سازمان ملل سپرده شده، روشن است. مجموعه چاپی این معاهدات صدها جلد می‌باشد. صفحه سازمان ملل در این زمینه "ذخیره معاهدات" نام دارد (UN Treaty Data Base) و حاوی متن کامل تمامی معاهدات بین‌المللی تودییی نزد سازمان است. بدیهی است امکانات کامل جستجو در این مورد نیز موجود است. این صفحه از معدود مراکزی است که ورود به آن مستلزم اخذ مجوز و قبول شرایط سازمان است که ممکن است متضمن پرداخت مبالغی بعنوان حق بهره‌برداری باشد. البته اخذ مجوز و اعلام قبولی شرایط نیز از طریق اینترنت است و فرم مربوط در حال اتصال از طریق کامپیوتر تنظیم و فی‌الحال ارسال می‌گردد و لزومی به تنظیم فرم کتبی نیست. آدرس ذخیره معاهدات سازمان ملل

متحد به این قرار است: <http://www.un.org/Depts/Treaty>

سازمان ملل این مجموعه را بر روی دیسک لیزری (CD Rom) نیز منتشر نموده که از طریق انتشارات سازمان ملل قابل ایتباع است.

در خاتمه خاطر نشان می‌گردد که سازمان ملل صفحه راهنمایی نیز دارد بنام Official Web Site Locator for the United Nations System of Organizations که از طریق این صفحه می‌توان به تمامی صفحات سازمانهای تابعه و کمیسیون‌ها و کمیته‌های اصلی و فرعی و

غیره راه یافت. در این صفحه سازمانهای تابعه و غیره به طرق مختلف الفبایی و موضوعی طبقه بندی شده و امکان جستجو نیز موجود است. آدرس صفحه راهنمای سازمان ملل چنین است:
<http://www.unsystem.org>

ب - سازمان انرژی اتمی :

سازمان انرژی اتمی وابسته به سازمان ملل است ولی صفحه مستقلی در اینترنت دارد به این آدرس :
<http://www.iaea.or.at/>

صفحه اصلی سازمان انرژی اتمی حاوی متن کامل اساسنامه سازمان که در تاریخ ۲۳ اکتبر ۱۹۵۶ تصویب و در تاریخ ۲۹ ژوئیه ۱۹۵۷ لازم الاجرا گردید، اخبار سازمان و اطلاعات دیگر است. صفحه‌ای نیز به کنفرانس سازمان تعلق دارد که آخرین کنفرانس آن در سپتامبر ۱۹۹۶ بود و حاوی اخبار کنفرانس، مجله روزانه کنفرانس که طی مدت کنفرانس روزانه منتشر می‌شود، معرفی اعضای جدید، خلاصه سخنرانی‌های اعضا در کنفرانس و غیره می‌باشد. تسهیلات دیگر صفحه سازمان انرژی اتمی عبارت است از امکان اتصال و دسترسی به سایر مراکز در اینترنت که به جنبه‌های حقوقی و فنی انرژی اتمی ارتباط دارند و نیز امکان جستجوی عمومی موضوعات مرتبط.

ج - یونسکو :

سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) صفحه‌ای در اینترنت دارد که علاوه بر انگلیسی، به فرانسه و اسپانیایی نیز می‌باشد. صفحه یونسکو حاوی اخبار سازمان، نشریات، برنامه‌ها، آمار و اطلاعات سازمان می‌باشد. در زمینه اسناد و مدارک، این صفحه حاوی متن قراردادها و کنوانسیونهای تربیتی و علمی و نیز قولبر دادها و کنوانسیونهای مربوط به میراث فرهنگی بشر می‌باشد، از جمله اسناد زیر: کنوانسیون جهانی حق تالیف (ژنو: ۶ سپتامبر ۱۹۵۲) و سه پروتکل آن، و نیز متن اصلاحی ۱۹۷۱ (پاریس، ۲۴ ژوئیه ۱۹۷۱) با دو پروتکل آن؛ کنوانسیون حفظ اموال فرهنگی هنگام وقوع منازعات مسلحانه (لاسه، ۱۴ مه ۱۹۵۴) و پروتکل آن؛ کنوانسیون تبادل نشریات رسمی و اسناد دولتی بین دولتها (پاریس، ۳ دسامبر ۱۹۵۸)؛ کنوانسیون علیه تبعیض در آموزش و پرورش (پاریس، ۱۴ دسامبر ۱۹۶۰)؛ کنوانسیون حفظ میراث طبیعی و فرهنگی بشر (پاریس، ۱۶ نوامبر ۱۹۷۲) و کنوانسیونهای منطقه‌ای در زمینه‌های مختلف. آدرس صفحه یونسکو

در اینترنت چنین است : <http://www.unesco.org>

د - سازمان تجارت بین‌المللی :

این سازمان که جانشین موافقتنامه بین‌المللی برای تعرفه و تجارت (گات GATT) گردید همانند صفحه یونسکو صفحه خود را به سه زبان انگلیسی، فرانسه، و اسپانیایی ارائه می‌کند. این صفحه علاوه بر معرفی سازمان و مطالب مقدماتی، حاوی متن اسناد سازمان و گات می‌باشد،
نجمه : موافقتنامه موسس سازمان تجارت بین‌المللی، سند نهایی نشست اروگوئه (Uruguay Round) ، و موافقتنامه‌های تجاری دیگر. آدرس صفحه سازمان تجارت بین‌المللی :
<http://www.wto.org/>

ه - سازمان منع سلاح‌های شیمیایی :

این سازمان جدیدالتاسیس نیز که عهدنامه موسس آن اخیراً با پیوستن ۶۰ دولت لازم‌الاجرا گردید، صفحه‌ای در اینترنت دارد که حاوی اطلاعات عمومی راجع به سازمان و متن عهدنامه موسس و سایر اسناد سازمان می‌باشد. آدرس سازمان به این شرح است: <http://www.opcw.nl/>
و - سایر سازمان‌های بین‌المللی :

بدیهی است شرح مفصل صفحات مربوط به همه سازمان‌های بین‌المللی در اینترنت از مجال این مقاله خارج است و لذا اکتفا می‌شود به ذکر نام سازمان‌های مهم بین‌المللی و آدرس آنها در اینترنت. هر کدام از این صفحات، مانند موارد ذکر شده در فوق، حاوی اطلاعات مختلف درباره سازمان ذیربط و اسناد و مدارک مربوطه می‌باشد.

صندوق ملل متحد برای کودکان (یونیسف): <http://www.unicef.org>

کمیته ملل متحد برای محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان:

<http://www.un.org/dpcsd/daw/cedaw.htm>

کنفرانس ملل متحد برای تجارت و توسعه (آنکتاد): <http://www.unicc.org/unctad/>

شبکه ملل متحد برای اطلاعات درباره جرم و عدالت (UNCJIN):

<http://www.ifs.univie.ac.at/~uncjin/uncjin.html>

برنامه ملل متحد برای محیط زیست (UNEP): <http://unep.unep.no/>

صندوق ملل متحد برای نفوس (UNFPA):

gopher://gopher.undp.org:70/11/ungophers/popin/unfpa

<http://www.unhcr.ch/>: (UNHCR) : کمیسیونر عالی ملل متحد برای آوارگان :

<http://www.unido.org/>: (UNIDO) : سازمان ملل متحد برای توسعه صنعتی

<http://www.undcp.org/>: برنامه بین المللی ملل متحد برای کنترل مواد مخدر:

<http://www.fao.org/>: (FAO) : سازمان خواربار و کشاورزی بین المللی

[http://WWW.CAM.ORG/~ ica/](http://WWW.CAM.ORG/~ica/): (ICAO) : سازمان بین المللی هواپیمایی کشوری

<http://www.ifa.org/>: (IDA) : سازمان بین المللی توسعه

<http://www.worldbank.org/html/extdr/ida.html>

<http://www.ilo.org> : سازمان بین المللی کار :

<http://www.ilo.org> : سازمان بین المللی دریانوردی :

<http://www.navcen.uscg.mil/marcomms/imo/imo.htm>

<http://www.imf.org/> : صندوق بین المللی پول :

<http://info.itu.ch/> : اتحادیه بین المللی مخابرات :

<http://www.intelsat.int/> : (INTELSAT) : سازمان بین المللی ماهواره های مخابراتی

<http://www.who.ch/>: سازمان بهداشت جهانی :

<http://www.worldbank.org/> : بانک جهانی :

<http://www.apecsec.org.sg/>: (APEC) : سازمان همکاری اقتصادی آسیا و پاسیفیک

<http://www.asean.or.id/>: (ASEAN) : جامعه ملل آسیای جنوب شرقی

<http://www.tcol.co.uk/> : دبیرخانه ملل مشترک المنافع :

<http://www.europa.eu.int/>: (کمیسیون اتحادیه اروپا و پارلمان اروپا) :

<http://www.nato.int> : ناتو (NATO) :

<http://www.oecd.org/> : سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) :

<http://www.oas.org/> : سازمان دول قاره آمریکا (OAS) :

لیست فوق شمار کمی از صفحات مربوط به سازمانها و نهادهای بین المللی است که دارای

صفحه ای در اینترنت می باشند. دسترسی به آدرس های سازمانها و نهادها و مراکز بین المللی دیگر از

طریق راهنماهای اختصاصی و عمومی اینترنت که در آخر این نوشته معرفی خواهد شد ممکن است.

معاهدات بین‌المللی

دسترسی به معاهدات بین‌المللی از ابزار حیاتی تحقیق در حقوق بین‌الملل و روابط بین‌المللی است. در این زمینه نیز تسهیلات جالب توجهی در اینترنت بوجود آمده و یا در حال ایجاد است. برخی از این تسهیلات در بخش مربوط به سازمان ملل تشریح شد، بویژه ذخیره معاهدات سازمان ملل. همانگونه که توضیح داده شد استفاده از این مرکز متضمن عضویت و پرداخت حق بهره‌برداری است. صفحات دیگری در اینترنت موجود است که مجموعه‌هایی از معاهدات بین‌المللی تهیه و در اختیار عموم قرار می‌دهند و استفاده از آن نیز رایگان است. در این قسمت دو مرکز از این مراکز معرفی می‌گردد:

از مهمترین مراکز در این زمینه پروژه‌ای است بنام پروژه چند جانبه (Multilateral Project) که هدف آن قرار دادن متن معاهدات چند جانبه و اسناد دیگر در دسترس عموم می‌باشد. این مرکز کار خود را از سال ۱۹۹۲ آغاز نموده است و ابتدا در زمینه محیط زیست فعال بود ولی اکنون در همه زمینه‌های حقوق بین‌المللی ارائه اطلاعات می‌نماید. این پروژه را دانشکده حقوق و دیپلماسی فلچر (Fletcher) وابسته به دانشگاه تافتز (Tufts) در ماساچوست اداره می‌کند. پروژه هنوز به اتمام نرسیده، با اینحال تا آخر سال ۱۳۷۵ معاهدات و اسناد بسیاری در این مرکز گنجانده شده است. آدرس مرکز فلچر به این قرار است:

<http://tufts.edu/fletcher/indx.html>

معاهدات به دو نوع در این مرکز ارائه می‌گردد. یکی بصورت تاریخی که به ترتیب تاریخ از سال ۱۸۹۹ تاکنون، دیگر بصورت موضوعی که معاهدات را به یازده موضوع مختلف تقسیم‌بندی نموده است. امکان جستجوی یکجای کلیه معاهدات نیز موجود است. معرفی کوتاهی از مطالب این مرکز مفید خواهد بود:

● **معاهدات و روابط سیاسی و کنسولی**: در این قسمت متن کامل کنوانسیونهای وین راجع به روابط سیاسی (۱۸ آوریل ۱۹۶۱)، روابط کنسولی (۲۴ آوریل ۱۹۶۳)، حقوق معاهدات (۲۳ مه ۱۹۶۹)، و حقوق معاهدات بین دولتها و سازمانهای بین‌المللی (۲۱ مارس ۱۹۸۶)، قابل دسترسی است.

● **حفاظت آثار فرهنگی** : در این قسمت متن کامل قریب به ۲۰ معاهده در این زمینه وجود دارد، از جمله: معاهده حفاظت از نهادهای هنری و علمی و آثار تاریخی (۱۵ آوریل ۱۹۳۵)، کنوانسیون حفاظت از اموال فرهنگی در درگیری‌های مسلحانه (۱۴ مه ۱۹۵۴)، و کنوانسیونهای متعدد اروپایی در این زمینه.

● **حقوق بشر** : در این بخش متن کامل ۳۰ معاهده مربوط به حقوق بشر قابل دسترسی است، از جمله: کنوانسیونهای چهارگانه ژنو و پروتکل‌های مربوط، کنوانسیونهای منطقه‌ای حقوق بشر، و میثاق‌های سازمان ملل راجع به حقوق بشر.

● **روابط تجاری بین‌المللی** : در این بخش متن کامل حدود ۲۰ معاهده در زمینه تجارت بین‌المللی قابل دسترسی است، از جمله: موافقتنامه عمومی راجع به تعرفه و تجارت (گات)، معاهده رم (جامعه اقتصادی اروپا)، کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی، کنوانسیون جهانی حق تألیف، کنوانسیون سازمان ملل برای بیع بین‌المللی، و موافقتنامه نفتا.

● **محیط زیست** : متن کامل اکثر کنوانسیونهای مهم مربوط به محیط زیست در این بخش ارائه شده است، از جمله: معاهده ۱۹۵۹ قطب شمال و پروتکل ۱۹۹۱ آن، اسناد کنفرانس سازمان ملل راجع به محیط زیست بشر (استکهلم، ۱۹۷۱)، اعلامیه ریو برای محیط زیست و توسعه (۱۹۹۲)، و کنوانسیون سازمان ملل برای بیابان زدایی (۱۹۹۴).

● **حقوق دریا و منابع آبی** : در این بخش متن کامل حدود ۲۵ معاهده بین‌المللی مربوط به حقوق دریا و منابع آبی قابل دسترسی است، از جمله: کنوانسیونهای چهارگانه ۱۹۵۸ و پروتکل مربوطه، کنوانسیون شیلات (۱۹۶۴)، کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها، و کنوانسیونهای متعدد در زمینه منابع دریایی و ممانعت از آلودگی دریاها.

● **معاهدات متفرقه** : در این بخش متن کامل معاهداتی مانند کنوانسیون ۱۹۰۷ حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی، منشور ملل متحد، اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری، منشور سازمان کشورهای آمریکایی، و کنوانسیون ماستریخت (مربوط به جامعه اقتصادی اروپا)، قابل دسترسی است.

مرکز دیگر در این زمینه مرکز معاهدات دانشکده حقوق دانشگاه ناتینگهام در انگلستان است، به

حقوق تجارت بین الملل

حقوق تجارت بین الملل از موضوعات بسیار مهم در حقوق بین الملل و روابط بین المللی است و شمار سازمان‌های بین المللی و موافقتنامه‌های بین المللی در این زمینه فراوان است. به دو نمونه اشاره می‌شود.

الف - آنسیترال : صفحه مربوط به کنفرانس سازمان ملل برای حقوق تجارت بین الملل (آنسیترال) که در بخش مربوط به سازمان ملل متحد اشاره کوتاهی به آن شد از مراکز بسیار غنی و مفید می‌باشد. این صفحه به سه زبان انگلیسی، فرانسه و اسپانیایی ارائه می‌شود و شامل ده‌ها صفحه فرعی و هرکدام حاوی متن کامل یکی از اسناد کنفرانس می‌باشد. صفحه آنسیترال هفت صفحه فرعی دارد: اخبار کمیسیون، متون حاصله از کارهای کمیسیون، رویه قضایی، وضعیت فعلی کنوانسیونها و قوانین نمونه کمیسیون. اسناد آنسیترال، آدرسهای مدیریتهای آنسیترال، و اتصالات مربوط. صفحه مربوط به اسناد حاوی متن اسنادی مانند قواعد داوری آنسیترال، قوانین نمونه آنسیترال در زمینه‌های مختلف، و معاهدات چند جانبه که آنسیترال بانی‌شان بوده مانند کنوانسیون بیع بین المللی و کنوانسیون مرور زمان. در صفحه مربوط به رویه قضایی می‌توان احکام صادره از مراجع قضایی و داوری داخلی و بین المللی را که در ارتباط با کار آنسیترال می‌باشد جستجو نمود. اطلاعات مندرج در این صفحات گاهی منحصر بفرد و فوق العاده مفید است؛ بعنوان مثال اگر احتیاج فوری به این باشد که آیا کنوانسیون خاصی لازم الاجرا گردیده است یا خیر (یعنی تعداد لازم دولتها آنرا تصویب نموده‌اند) و یا تاریخ لازم الاجرا شدن چه زمانی بوده، صفحه مربوط در اینترنت ارزش خاصی خواهد داشت زیرا این صفحات تقریباً روزانه مراقبت می‌شوند و آخرین وضعیت در آنها گنجانده می‌گردد، در حالیکه منابع نوشته به هیچ عنوان چنین حالتی ندارند. لذا از این نظر ابزار بسیار مفیدی برای اساتید دانشگاهها و محققین و حتی مشاورین حقوقی دولتی است. آدرس:

<http://www.un.or.at/uncitral>

ب - دانشگاه ترومسو: دانشگاه ترومسو (TROMSO) نروژ صفحه جامعی در اینترنت ایجاد نموده که اختصاص به حقوق تجارت بین الملل دارد. کلیه موضوعات مربوط به حقوق تجارت بین الملل در طبقه‌بندی‌های جداگانه در این صفحه ارائه می‌گردد و اسناد و معاهدات مربوطه در این

طبقه‌بندی‌ها قابل دسترسی است. آدرس این صفحه: <http://itl/irv.uit.no/trade-law/> این صفحه که در اکتبر ۱۹۹۳ ایجاد شده است حاوی متن بیش از ۲۵۰ معاهده بین‌المللی در زمینه حقوق تجارت بین‌الملل از ۱۸۸۳ تا ۱۹۹۷ می‌باشد که هم بشکل تاریخی و هم موضوعی ارائه می‌شود. بخش جداگانه‌ای هم به عرف تجاری یا حقوق عرفی بازرگانان (lex mercatoria) اختصاص داده شده است. در زمینه حقوق تجارت بین‌الملل این مرکز از مراکز بسیار مفید و قابل استفاده در اینترنت است.

محیط زیست

به برخی از مراکز اطلاعاتی در زمینه محیط زیست اشاره مختصری رفت. با توجه به اهمیت این رشته از حقوق بین‌الملل، علاوه بر سازمان ملل، دانشکده فلچر، مراکز دیگری به ارائه اطلاعات در این زمینه مشغول می‌باشند. معروف‌ترین اینها عبارت است از شبکه کنسرسیوم اطلاعات بین‌المللی علم زمین (CIESIN)، اتحادیه جهانی حفاظت (IUCN)، و راهنمای منابع و معاهدات محیط زیست (ENTRI).

شبکه اطلاعات بین‌المللی علم زمین (ciesin) بیشتر اطلاعات فنی ارائه می‌دهد، در عین حال متن بیش از ۱۴۰ معاهده بین‌المللی در زمینه محیط زیست را می‌توان در این مرکز یافت. آدرس این مرکز چنین است: <http://www.ciesin.org/>.

مرکز entri تاکنون متن کامل بیش از ۱۲۰ معاهده بین‌المللی در زمینه محیط زیست را ارائه داده که به طرق مختلف (الفبایی، تاریخی، موضوعی) طبقه‌بندی شده است. امکان جستجوی یکجا نیز موجود است. از خدمات بسیار مفید این مرکز امکان جستجوی بسیار پیشرفته آن است. بعنوان مثال می‌توان از این مرکز سؤال نمود معاهده خاصی در چه زمانی لازم‌الاجرا گردیده است، در حال حاضر برای کشور خاصی چه معاهداتی الزام‌آور است، و یا اینکه در حال حاضر چه کشورهایی طرف معاهده خاصی هستند. این امکان اختصاص به معاهدات محیط زیستی ندارد و معاهدات چندجانبه دیگر را نیز در بر می‌گیرد. آدرس: <http://www.ciesin.org/entri>

همانند سازمانهای بین‌الدولی، سازمانهای غیردولتی نیز صفحاتی در اینترنت ایجاد نموده و به ارائه اطلاعات مشغول می‌باشند. از جمله فدراسیون بین‌المللی انجمن‌های صلیب سرخ و هلال احمر (آدرس: <http://www.ifrc.org/>)، و صلح سبز بین‌المللی (آدرس: <http://www.greenpeace.org/>)

کتابخانه‌ها

از کتابخانه سازمان ملل متحد یاد شد. برخی دانشگاهها و مراکز علمی نیز اسناد بین‌المللی موجود در کتابخانه‌های خود را در اینترنت ارائه می‌دهند. از جمله:

دانشگاه لیدن هلند: <http://132.229.161.27:80/lawlib>

دانشگاه کورنل: gopher://gopher.law.cornell.edu:70/11/foreign

دانشگاه ییل: <http://www.library.yale.edu/>

مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه تکزاس: <http://menic.utexas.edu/mes.html>

امید است این مختصر برای محصلین و محققین در حقوق بین‌الملل و روابط بین‌المللی مفید واقع شده باشد. همانگونه که گفته شد سیستم اینترنت در حال تحول و توسعه دائم می‌باشد و لذا برخی از نکات و اطلاعات مورد اشاره در این نوشته ممکن است در زمان چاپ اصلاحاتی را لازم گرداند.

منابع

منبع این نوشته انحصاراً "اینترنت" بوده است. سیستم اینترنت امکانات پیشرفته و وسیعی برای یافتن اطلاعات در آن دارد. این امکانات به "محرکه‌های جستجو" (search engines) معروف بوده و به روش‌های مختلف دسترسی به اطلاعات موجود در اینترنت را ممکن می‌سازد. در حال حاضر مراکز بسیاری به ارائه امکانات جستجوی اطلاعات در اینترنت مشغول می‌باشند. معروف‌ترین اینها، مراکز زیر است:

۱- مراکز عمومی

● مرکز Yahoo: <http://www.yahoo.com>

● مرکز Alta Vista: <http://www.altavesta.digital.com>

● مرکز Metacrawler: <http://metacrawler.cs.washington.edu:8080/>

۲- مراکز اختصاصی برای حقوق

● مرکز راهنمای مراکز حقوقی دانشگاه شیکاگو (law lists):

<gopher://lawnext.uchicago.edu:70/00/.intermetfiles/lawlists>

<gopher://lawnext.uchicago.edu/hh/.web/lists/html>

<http://www.lib.uchicago.edu/cgi-bin/law-lists>

● مرکز فایندلا (find law): <http://www.lawcrawler.com/index.html>

● مرکز کاتالا (catalaw): <http://www.catalaw.com/>

در خاتمه هرگونه سؤال در این زمینه ممکن است به آدرس الکترونیکی (ای - میل) نویسنده ارسال گردد که در حد امکان از پاسخ و همکاری دریغ نخواهد شد. آدرس الکترونیکی نویسنده به این قرار است:

[piran @ globalxs.nl](mailto:piran@globalxs.nl)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان د علومو او مطالعاتو فریښی
پرتال د جمع علومو انسانی